

ISSN 2224-5294

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
Ұлттық ғылым академиясының
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
Abay Kazakh National
Pedagogical University

SERIES
OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

2 (330)

MARCH – APRIL 2020

PUBLISHED SINCE JANUARY 1962

PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

ALMATY, NAS RK

Б а с р е д а к т о р

ҚР ҰҒА құрметті мүшесі

Балықбаев Т.О.

Р е д а к ц и я а л қ а с ы:

экон. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Баймұратов У.Б.**; филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Есім Г.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қирабаев С.С.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қошанов А.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нәрібаев К.Н.** (бас редактордың орынбасары); филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нысанбаев А.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сәбікенов С.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сүлейменов М.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сатыбалдин С.С.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Әбжанов Х.М.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбусейтова М.Х.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Байтанаев Б.А.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Жақып Б.А.**; фил. ғ. докторы, проф., академик НАН РК **Қалижанов У.К.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қамзабекұлы Д.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қожамжарова Д.П.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қойгелдиев М.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Құрманбайұлы Ш.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Таймағанбетов Ж.К.**; социол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Шәукенова З.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Дербісәлі А.**; саяси. ғ. докторы, проф., **Бижанов А.К.**, тарих ғ. докторы, проф., **Кабульдинов З.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қажыбек Е.З.**

Р е д а к ц и я к е н е с і:

Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Белостечник Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА академигі **Велиханлы Н.** (Азербайжан); Тәжікстан ҰҒА академигі **Назаров Т.Н.** (Тәжікстан); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Рошка А.** (Молдова); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Руснак Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Муратов Ш.** (Әзірбайжан); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Сафарова З.** (Әзірбайжан); э. ғ. д., проф. **Василенко В.Н.** (Украина); заң ғ. докт., проф. **Устименко В.А.** (Украина)

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабарлары. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар сериясы».

ISSN 2224-5294

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.)

Қазақстан республикасының Мәдениет пен ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитетінде 30.04.2010 ж. берілген № **10894-Ж** мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 500 дана.

Редакцияның мекенжайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28; 219, 220 бөл.; тел.: 272-13-19, 272-13-18
<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2020

Типографияның мекенжайы: «NurNaz GRACE», Алматы қ., Рысқұлов көш., 103.

Главный редактор

Почетный член НАН РК

Т.О. Балыкбаев

Редакционная коллегия:

докт. экон. н., проф., академик НАН РК **У.Б. Баймуратов**; докт. филос. н., проф., академик НАН РК **Г.Е. Есим**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **С.С. Кирабаев**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **А.К. Кошанов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **К.Н. Нармбаев** (заместитель главного редактора); докт. филос. н., проф., академик НАН РК **А.Н. Нысанбаев**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **С.Н. Саби-кенов**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **М.К. Сулейменов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **С.С. Сатубалдин**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Х.М. Абжанов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **М.Х. Абуseitова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Б.А. Бай-танаев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Жакып**; докт. филол. н., проф., академик НАН РК **У.К. Калижанов**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **Д. Камзабекулы**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Д.П. Кожамжарова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **М.К. Кой-гельдиев**; докт. филол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ш. Курманбайулы**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ж.К. Таймаганбетов**; докт. социол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **З.К. Шаукенова**; д. филол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **А. Дербисали**; доктор политических наук, проф., **Бижанов А.К.**; доктор ист. наук, проф., **Кабульдинов З.Е.**; доктор филол. н., проф., член-корр. НАН РК **Қажыбек Е.З.**

Редакционный совет

академик НАН Республики Молдова **Г. Белостечник** (Молдова); академик НАН Азербайджанской Республики **Н. Велиханлы** (Азербайджан); академик НАН Республики Таджикистан **Т.Н. Назаров** (Таджикистан); академик НАН Республики Молдова **А. Рошка** (Молдова); академик НАН Республики Молдова **Г. Руснак** (Молдова); чл.-корр. НАН Азербайджанской Республики **Ш. Мурадов** (Азербайджан), член-корр. НАН Азербайджанской Республики **З.Сафарова** (Азербайджан); д. э. н., проф. **В.Н. Василенко** (Украина); д.ю.н., проф. **В.А. Устименко** (Украина)

Известия Национальной академии наук Республики Казахстан. Серия общественных и гуманитарных наук.

ISSN 2224-5294

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы)

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан № 10894-Ж, выданное 30.04.2010 г.

Периодичность 6 раз в год

Тираж: 500 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28; ком. 219, 220; тел. 272-13-19, 272-13-18

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2020 г.

Адрес типографии: «NurNaz GRACE», г. Алматы, ул. Рыскулова, 103.

Chief Editor

Honorary member of NAS RK

Balykbayev T.O

Editorial board:

Doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Baimuratov U.B.**; doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Esim G.E.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kirabayev S.S.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Koshanov A.K.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Naribayev K.N.** (deputy editor-in-chief); doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Nyssanbayev A.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Sabikenov S.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Suleymenov M.K.**; doctor of economy, prof, academician of NAS RK **Satybaldin S.S.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Abzhanov H.M.**; doctor of history, prof, corresponding member of NAS RK **Abuseitova M.H.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baitanaev B.A.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Zhakyp B.A.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kalizhanov U.K.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Hamzabekuly D.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Kozhamzharova D.P.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Koigeldiev M.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kurmanbaiuly Sh.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Taimaganbetov J.K.**; doctor of sociology, prof, corresponding member of NAS RK **Shaukenova Z.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Derbisali A.**; doctor of political science, prof **Bizhanov A.K.**; doctor of History, prof **Kabuldinov Z.E.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kazhybek E.Z.**

Editorial staff:

Academician NAS Republic of Moldova **Belostechnik.G** (Moldova); Academician NAS Republic of Azerbaijan **Velikhanli N.** (Azerbaijan); Academician NAS Republic of Tajikistan **Nazarov T.N.** (Tajikistan); Academician NAS Republic of Moldova **Roshka A.** (Moldova) Academician NAS Republic of Moldova **Rusnak G.** (Moldova); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Muradov Sh.** (Azerbaijan); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Safarova Z.** (Azerbaijan); Associate professor of Economics **Vasilenko V.N.** (Ukraine), Associate professor of Law **Ustimenko V.A.** (Ukraine)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Social and Humanities.
ISSN 2224-5294

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty)

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of information and archives of the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan N **10894-Ж**, issued 30.04.2010

Periodicity: 6 times a year

Circulation: 500 copies

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2020

Address of printing house: «NurNaz GRACE», 103, Ryskulov str, Almaty.

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

<https://doi.org/10.32014/2020.2224-5294.41>

Volume 2, Number 330 (2020), 87 – 91

УДК 336.6

МРНТИ 06.81.23

М.Ж. Арзаева, Л.Ш. Куншигарова, А.С. Елубаева

М. Тынышбаев атындағы Қазақ көлік және коммуникация академиясы, Алматы, Қазақстан
E-mail: m.arzayeva@gmail.com, kunshigarovalyazzat@gmail.com, ayauzhan8585@gmail.com

ҚАЗАҚСТАН ҚОР НАРЫҒЫНДА ИНВЕСТИЦИЯНЫҢ КЕПІЛДЕНДІРІЛГЕН ҚОРЫН ҚҰРУДЫҢ ОБЪЕКТИВТІ ҚАЖЕТТІЛІГІ

Аннотация. Мақалада Қазақстан қор нарығында инвестицияның кепілдендірілген қорын құрудың объективті қажеттілігіне қатысты мәселе қарастырылған. Қазақстанның қор нарығында инвестицияларға кепілдік беру қорын құру қажеттілігі қор нарығындағы жұмыспен, бағалы қағаздар шығару арқылы отандық эмитенттердің қызметіне инвестициялауға халықты тартудың төмен деңгейімен байланысты тәуекелдермен айқындалған. Елде инвестицияларды жүзеге асырудың тиімділігін арттыру үшін оны қорғаудың тиісті тетігі белгіленуі керек.

Инвестицияларға кепілдік беру қорын құрудың жаңалығы өзектілігімен, сондай-ақ Қазақстанда осындай аналогтардың жоқтығымен айқындалады. Қор нарыққа қатысушылар, эмитенттер, инвесторлар арасындағы сенімді және өзара тиімді әріптестікті арттыруды қамтамасыз етеді деп болжанады. Қор нарығы – қаржы нарығының маңызды бөлігі. Бағалы қағаздар нарығы негізгі салалардың қажеттіліктері үшін қаржы ресурстарын бөлуді қамтамасыз ете отырып, ұлттық экономиканың дамуына ықпал етеді.

Алайда нарықтың құбылмалылығы мен қаржы секторының тұрақсыздығы біздің елде бағалы қағаздар нарығының дамуына кедергі келтіреді, бұл қаржы құралдарына сенімсіздік пен қосымша тәуекелдерді тудырады. Бағалы қағаздар нарығындағы кредиттер бойынша құбылмалылық пен дефолттардың сыни деңгейі ішкі инвестицияларды бөлу тетігіне теріс әсер етеді. Инвестициялық тетіктің ажырамас бөлігі болып саналатын биржалық қор нарығы экономика үшін ерекше маңызға ие. Қатысушылардың қызметі және қаржы құралдарын шығару, орналастыру және айналымы, рәсімі реттелген, бұл биржалық қызметті тиімді реттеуді жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Ұйымдастырылған қор нарығын қолдаудың өзектілігі мен маңыздылығын ескере отырып, биржалық қор нарығындағы инвестицияларға кепілдік беру жүйесін қалыптастыруға мүмкіндік беретін жобаның тақырыбы таңдалды.

Түйін сөздер қор нарығы, инвестиция, эмитент, инвестор, қаржы нарығы, қаржы ресурстары, ұлттық экономика.

Инвестициялардың құқықтық режимі Қазақстан Республикасы аумағында нормативтік құқықтық актілермен қамтамасыз етілген /1/. Халықтың отандық компаниялар мен жобаларды бағалы қағаздар арқылы қаржыландыруға тартылуының төмен деңгейін, сондай-ақ азаматтардың қазақстандық эмитенттердің бағалы қағаздарына деген сенімін арттыру жөніндегі мәселенің маңыздылығын ескере отырып, ұсынылып отырған тетік қаржы нарығын дамытуға қажетті әлеуетті жәрдем көрсетеді, сондай-ақ біздің еліміздің инвестициялық инфрақұрылымының маңызды бөлігіне айналады. Қаржы нарығы ішкі жинақтарды шоғырландыруда және оларды инвестицияларға трансформациялауда неғұрлым маңызды рөл атқарады /2/.

Қазақстан Республикасында инвестициялық қорлардың мынадай түрлері жұмыс істейді:

1) акционерлік инвестициялық қор;

2) ашық, аралық немесе жабық нысандарда құрылуы мүмкін инвестициялық пай қоры /3/.

Шетелдік тәжірибе көрсетіп отырғандай, кепілдік шаралары мемлекет пен қоғамның өз құқықтары мен құқықтық қорғауды әділ қолдануға құқығы бар екендігін негізге ала отырып, даму

мен қалыптастыруға оң әсер етеді. Қазақстандық депозиттердің нарығындағы кепілдіктер жүйесі – қаржылық қызметтерді тұтынушылар үшін берілетін тиімді қорғау саясатының үлкен дәлелі /4/. Осының барлығы тиімді коммуникация мен олардың арасындағы өзара іс-қимыл, сондай-ақ инвестицияларды қорғау жүйесі үшін нақты шаралар нәтижесінде нарыққа қатысушылар мен үкімет арасындағы диалогты болжайды. Инвестициялар туралы аталған заңдар Қазақстан экономикасы үшін аса күрделі жылдары қабылданды /5/.

Кепілдік жүйесі – мемлекеттік реттеу объектісі; сондықтан инвестицияларға кепілдік беру қорын құру мемлекеттік бастама ретінде болжанып отыр. Қаржы ұйымдарының қатысуымен осындай қор құруды да қарастыруға болады.

Инвесторлардың бағалы қағаздар нарығында нақты айқындалған және қатты қорғалған құқықтарының болуы маңызды екенін бүкіл әлем бойынша экономистер мен саясаткерлер кеңінен мойындады /6/. Түрлі экономикалық жағдайларда инвесторларды қолдау үшін пайдаланылатын барабар кепілдік құралының қажет екені неғұрлым айқын болады. Қазақстан бағалы қағаздардың жергілікті нарығының табысты дамуын қамтамасыз етуі қажет. Өкінішке орай, капиталдандыру деңгейі мен жекелеген инвесторлардың саны осы қаржы секторының жеткіліксіз белсенділігімен байланысты. Сондықтан басты мақсатымыз – бәсекелес қор нарығының өркендеуін қамтамасыз етуге көмектесетін жүйені ұйымдастыру.

Мұның бәрі реттеуші рәсімдер және нормалар кешенімен, сондай-ақ қаржылық және консультациялық көмекпен қамтамасыз етілуі мүмкін. Осылайша, заңнамалық база инвесторлардың мүдделерін бұзуды болдырмау, қажет болған жағдайда, оларды тану және қалпына келтіру үшін әзірленуі тиіс. Инвестицияларға кепілдік беру қоры осы мақсатта маңызды кезең бола алады.

Көптеген жеке инвесторлар акциялар бағасының жоғары құбылмалылығы мен ықтимал кредиттік дефолттардан зардап шегуі мүмкін /7/. Осылайша, олардың инвестицияларға кепілдік беру қорына көмекке жүгіну мүмкіндігі болуы тиіс. Инвесторлардың мүдделерін қорғайтын кепілдік беру мекемесін құру және нығайту көптеген елдерде берілді, бұл қаржы жүйесі, әлеуметтік сала және экономикалық өсу үшін артықшылық әкелді /8/.

Қазақстандық бағалы қағаздар нарығындағы инвестицияларға кепілдік беру қорын құруды болжайтын проблемалар келесідей:

1. Қор нарығында инвестициялау – өте қауіпті қызмет. Әрбір инвестор зардап шегетін кейбір тәуекелдер бар: бағаның төмендеуі немесе өсуі, өтімділік тәуекелі, активтермен байланысты тәуекел, дефолт және т.б.

2. Инвестор қаржы нарықтарының жалпы тиімділігіне әсер ететін факторларға байланысты шығынға ұшырауы мүмкін.

3. Актив шығынның алдын алу немесе азайту үшін жеткілікті тез сатып алу немесе сату мүмкін болмаған кезде, өтімділік тәуекелі пайда болады /9/.

Кепілдік қорлар өз қызметін бүкіл әлем бойынша кеңінен таратты. Өзінің жергілікті нарығын нығайту қажеттілігінен кейінгі елдер қорғаудың негізгі мақсатына қарай түрлі кепілдік қорлар құрады /10/.

Кепілдік қорлардың құрылымы мемлекеттік мекемелер, сондай-ақ жекешелендірілген ұйымдар айқын әртүрлі елдерде өзгеріп отырады /11/. Үкіметтік мекеме АҚШ-та (жекешелендірілген болса да, бірақ ешқандай кепілдікпен), Канадада, Литвада, Швецияда және Словак Республикасының кепілдік қорларын қамтиды /12/. Нидерландыдағы үй иелігіне кепілдік беру қорының бастапқы ипотекалық нарық үшін кепілдіктерді қамтамасыз ететін жеке қор ретіндегі ұстанымы бірегей /13, 14/.

Тәуекелдерді басқару кезінде, қорлардың көпшілігі кредиттік, сондай-ақ транзакциялық шығындар бойынша тек кредит сомасының бір бөлігіне дейін тәуекелдерді жабу диапазонын көрсетеді /15, 16/. Көптеген елдерде алымдар ипотекалық кредиттер бойынша кредиттік тәуекелдерді жабу үшін, резервтер құру үшін негізгі табыс көзі болып саналады. Әдетте пайдаға байланысты бағалар үкіметтік кепілдік жүйелерінде ешқандай рөл атқармайды. Осылайша, осындай кепілдік жүйелерге қатысты, мұндай тұрақты емес экономикалық жағдайда, әдепкі шығындарды жабуға арналған әділ құны үшін сақтандыру сыйлықақысы бар /17/. Әртүрлі экономикалық кезеңдер мен елдер арасындағы әртүрлі тұрғын үй саясатына байланысты,

тәуекелдердің әртүрлі бейіндері сыйлық нысаны мен дәрежесіне әсер етеді /18/. Барлық қорлар Нидерландыдағы бірыңғай аванстық төлемнен бастап, бірыңғай аванстық төлем мен жыл сайынғы төлемдерді үйлестіруге дейін сақтандыру жарналарын жинайды /19/. Бельгия кепілдіктері тегін және Францияда бірыңғай жарнаны қатысушы кредиторлар мен үкімет төлейді. Француз кредиторлары жыл сайынғы сыйақыны аванстық жарнаға қосымша төлейді /20/.

Халықаралық тәжірибені басшылыққа ала отырып, Қазақстандағы бағалы қағаздар нарығындағы инвестицияларға кепілдік беру қоры – дамудың бірінші сатысында мемлекет инвестицияларға кепілдік беру жүйесі ретінде басқаратын мамандандырылған мемлекеттік мекеме болуы тиіс деп пайымдаймыз.

Инвестицияларға кепілдік беру қоры келесі міндеттерді қамтамасыз етеді және шешеді:

- қаржылық тұрақтылық деңгейін арттыру;
- жеке тұлғаларды қор нарығына қатысуға тарту;
- бағалы қағаздарды сатып алу және сату кезінде тәуекелдердің төмендеуі;
- инвестициялық қызметті дамыту;
- эмитенттерге сенімді арттыру.

Кепілдік Қорының осы түрін құру біздің еліміздегі бағалы қағаздар нарығының дамуына оң ықпал етеді және акцияларға өз жинақтарын бөлетін тұлғалардың әлеуметтік қажеттіліктерін қолдайды.

М.Ж. Арзаева, Л.Ш. Куншигарова, А.С. Елубаева

Казахская академия транспорта и коммуникаций им. М. Тынышпаева, Алматы, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ ГАРАНТИРОВАННОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО ФОНДА – ОБЪЕКТИВНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ НА РЫНКЕ КАЗАХСТАНА

Аннотация. В статье рассмотрен вопрос относительно объективной необходимости создания гарантированного фонда инвестиций на казахстанском фондовом рынке. Создание механизма его поддержки и защиты с целью повышения эффективности инвестиций – требование времени. В этой связи актуальным является создание гарантированного фонда инвестиций. Создание фонда будет способствовать повышению взаимовыгодного партнерства и доверия между участниками рынка, эмитентами и инвесторами. Фондовый рынок – составная часть финансового рынка. Данный рынок способствует развитию национальной экономики, обеспечивая выделение финансовых ресурсов для нужд важной отрасли.

Убедительным аргументом за создание компенсационных схем является и то, что подобные схемы существуют на всех развитых рынках, причем появились они не одновременно: опыт первопроходцев оказался позитивным и поэтому востребованным.

Программы защиты инвесторов (компенсационные механизмы) действуют в странах как с развитыми фондовыми рынками (США, Канада, Франция, Великобритания, Гонконг, Австралия, Сингапур, Япония и др.), так и с развивающимися (Аргентина, Бразилия, Корея, ЮАР, Малайзия, Мексика, Болгария и др.).

В странах с развитыми фондовыми рынками практикуются компенсационные фонды, частное страхование, индивидуальные методы защиты, схемы защиты коллективных инвестиций, гарантийные фонды для защиты от риска клиринга и расчетов.

Программы компенсируют, как правило, убытки клиентов членов фонда, которые не в состоянии вернуть доверенные им деньги и ценные бумаги. Некоторые программы предусматривают более широкие схемы компенсации. Например, в Австралии программа защищает от невыполнения контракта, в Великобритании – от определенных мошеннических действий. Однако ни одна программа не страхует инвестиции от обычных рыночных рисков, от падения рыночной стоимости ценных бумаг.

В большинстве программ предусмотрен предельный срок подачи исков пострадавшими инвесторами – в основном 6 месяцев со дня банкротства компании.

Программы защиты инвесторов в большинстве развитых стран организованы и управляются при участии самой отрасли ценных бумаг. В Канаде в высший орган Фонда защиты инвесторов входят представители и саморегулируемых организаций (СРО) профессиональных участников рынка, и инвесторов. В Великобритании Совет директоров Схемы компенсации инвесторам состоит из представителей СРО. В Сингапуре высшим органом Доверительного фонда является фондовая биржа, а в Австралии – гарантийная корпорация (дочерняя компания) фондовой биржи.

В странах с развивающимися фондовыми рынками гарантийные фонды созданы, как правило, фондовыми биржами. При этом в одних странах (например, Бразилия, Малайзия, Корея, Аргентина и др.) фонды создаются для компенсаций клиентам членов биржи, а в других (Мексика, ЮАР, Болгария и т.п.) – прямые компенсации клиентам не предоставляются.

Анализ опыта стран с развитыми и развивающимися фондовыми рынками в сфере защиты инвесторов приводит к выводам, важным и для России, а именно – создание компенсационных механизмов обеспечило бы доверие частных инвесторов к фондовому рынку и привлекло бы к нему большее количество инвесторов.

Должным образом организованные программы защиты инвесторов благоприятно влияют на фондовый рынок, укрепляют доверие к нему и его институтам. Но такие программы нуждаются в специальном законодательном подкреплении, иначе не исключены противоречия и конфликты между интересами защиты инвесторов и требованиями различных законодательных актов.

M.Zh. Arzayeva, L.Sh. Kunshigarova, A.S. Elubaeva

Kazakh Academy of the Transport and Communication named
after M.Tynyspayev, Almaty, Kazakhstan

FORMATION OF A GUARANTEED INVESTMENT FUND IS AN OBJECTIVE NECESSITY IN THE MARKET OF KAZAKHSTAN

Abstract. The article considers the question of the objective necessity of creating a guaranteed investment Fund in the Kazakhstan stock market. The creation of a mechanism for its support and protection in order to improve the efficiency of investments is a requirement of time. In this regard, it is important to create a guaranteed investment Fund. The creation of the Fund will promote mutually beneficial partnership and trust between market participants, issuers and investors. The stock market is an integral part of the financial market. This market contributes to the development of the national economy, ensuring the allocation of financial resources for the needs of an important industry.

A convincing argument for creating compensation schemes is that such schemes exist in all developed markets, and they did not appear at the same time: the experience of the pioneers was positive and therefore in demand.

Investor protection programs (compensation mechanisms) operate in countries with developed stock markets (USA, Canada, France, great Britain, Hong Kong, Australia, Singapore, Japan, etc.), as well as with developing countries (Argentina, Brazil, Korea, South Africa, Malaysia, Mexico, Bulgaria, etc.).

In countries with developed stock markets, compensation funds, private insurance, individual protection methods, collective investment protection schemes, and guarantee funds are used to protect against clearing and settlement risks.

Programs usually compensate for the losses of clients of Fund members who are unable to return the money and securities entrusted to them. Some programs provide for a wider compensation scheme. For example, in Australia, the program protects against non-performance of the contract, in the UK-from certain fraudulent actions. However, no program insures investments against normal market risks, or from a drop in the market value of securities.

Most programs have a deadline for filing claims by affected investors-basically 6 months from the date of the company's bankruptcy.

Investor protection programs in most developed countries are organized and managed with the participation of the securities industry itself. In Canada, the Supreme body of the investor protection Fund includes representatives of both self-regulatory organizations (SROs) of professional market participants and investors. In the UK, the Board of Directors of the investor compensation Scheme consists of representatives of the SRO. In Singapore, the highest authority of a Trust Fund is the stock exchange, and in Australia, the guarantee Corporation (a subsidiary) of the stock exchange.

In countries with emerging stock markets, guarantee funds are usually created by stock exchanges. At the same time, in some countries (for example, Brazil, Malaysia, Korea, Argentina, etc.), funds are created to compensate clients of exchange members, while in others (Mexico, South Africa, Bulgaria, etc.), direct compensation is not provided to clients.

The analysis of the experience of countries with developed and developing stock markets in the field of investor protection leads to conclusions that are important for Russia, namely, the creation of compensation mechanisms would ensure the confidence of private investors in the stock market and attract more investors to it.

Properly organized investor protection programs have a positive impact on the stock market and strengthen confidence in it and its institutions. But such programs need special legislative support, otherwise contradictions and conflicts between the interests of investor protection and the requirements of various legislative acts are not excluded.

Information about authors:

Arzayeva M.Zh. - c.e.s., ass. professor, Kazakh Academy of the Transport and Communication named after M.Tynyshpayev, m.arzayeva@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-5629-9107>;

Kunshigarova L.Sh. - c.e.s., ass. professor, Kazakh Academy of the Transport and Communication named after M.Tynyshpayev, kunshigarovalyazzat@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-7167-2475>;

Elubaeva A.S. - lecturer, Kazakh Academy of the Transport and Communication named after M.Tynyshpayev, ayauzhan8585@gmail.com

REFERENCES

- [1] https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1035552#pos=109;-56.
- [2] Kovrov E.B., Mosolkina T.E., Inozemsova N.E. O kompensacionnih mehanizmah na rinke sennih bumag/<http://koet.syksu.ru/vestnik/2007/2007-4/3/3.htm>
- [3] https://online.zakon.kz/m/document/?doc_id=1049233#sub_id=40000
- [4] <http://www.kdif.kz/>
- [5] L.Bizigitova Zakonodatelnaya baza v sfere investisii v Kazakhstane/Almaty, Vestnik KazNPY, 2011
- [6] Suleimenov M. Zakonadatelstva ob investisiah Respubliki Kazakhstan: 25 let razvitiya <https://www.zakon.kz/4858124>.
- [7] Holodenko O. Pokazateli-volatil-nosti/www.bcs-express.ru/
- [8] Stasenko M. Fond-garantirovaniya-investicij/ www.delo.ua/
- [9] Regulirovaniye bankovskoi deiatelnosti SShA//Finansist, 2000.
- [10] Finansirovaniye rosta: viber metodov v izmenschivom mire /Per.s angl. M.:«Ves mir», 2002.
- [11] Sinyavsky Yu. A., Tereshchenko S. A. Prospects for the development of innovative clusters, emerging science and technology, Bulletin NAN RK 2019. N 4.
- [12] Alibekova G., Ainakul N., Bapieva M. Absorption potential in innovation innovation of Kazakhstan, Bulletin NAN RK No. 3, 2019.
- [13] Matrosov S.V. Evropeiskii fondnovi rinok. M., 2009.
- [14] Rubsov B.B. Mirovie rinki sennih bumag. M., 2017.
- [15] Mirkin Y. Rinok sennih bumag. M., 2017.
- [16] Sergienko Y. Formirovaniye finansovoi sistemi. M., 2014.
- [17] Horoshilov E. Kommersheshkie banki Kanadi. M., 2015.
- [18] Zhev A. Osobennosti Investicionnykh fondov www.arbetov.com
- [19] Martinov A. investitsionnye-fondy-za-rubezhom-vzaimnye-fondy/www.activeinvestor.pro
- [20] Maxdilleyev A. Kak vlozhit v investicionnye fondy/www.equity.today

**PUBLICATION ETHICS AND PUBLICATION MALPRACTICE
IN THE JOURNALS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www.nauka-nanrk.kz

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

Редакторы: *М. С. Ахметова, Г. Б. Халидуллаева, Д. С. Аленов*
Верстка на компьютере *А.М. Кульгинбаевой*

Подписано в печать 19.03..2020
Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
14 п.л. Тираж 500. Заказ 2.